

INFORMACIJA

O UČEŠĆU PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE JOVANA JOLA VUČUROVIĆA I ČLANA ODBORA GENCIJA NIMANBEGUA NA OKRUGLOM STOLU NA TEMU „NOVI DIJALOG ZA MANJINSKA PRAVA“, održanom u Podgorici 26. marta 2021. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović i član Odbora Genci Nimanbegu učestvovali su na Okruglom stolu na temu „Novi dijalog za manjinska prava“, koji je organizovao Centar za razvoj nevladinih organizacija 26. marta 2021. godine.

Na Okruglom stolu su predstavljeni rezultati Istraživanja „Učešće manjinskih naroda u procesu donošenja odluka na lokalnom i državnom nivou“, sprovedenog u okviru projekta „Novi dijalog za manjinska prava“ koji Centar za razvoj nevladinih organizacija realizuje uz finansijsku podršku Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava.

Uvodna obraćanja imalu su: Ana Novaković, izvršna direktorica Centra za razvoj nevladinih organizacija, Mirela Ramčilović, predstavnik Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, Jovan Jole Vučurović, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode i mr Siniša Bjeković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Moderatorica Okruglog stola bila je izvršna direktorica Centra za razvoj nevladinih organizacija Ana Novaković.

Izvršna direktorica Centra za razvoj nevladinih organizacija Ana Novaković smatra da je aktuelni politički trenutak dobar za pokretanje ovih pitanja, jer u Vladi Crne Gore nema predstavnika manjinskih naroda i još uvijek nema epiloga incidenta nakon parlamentarnih izbora u opštinama na sjeveru Crne Gore, čije su mete bili manjinski narodi, kao ni nakon sličnih provokacija uoči lokalnih izbora u Nikšiću. Postavlja se pitanje u kojoj mjeri su manjinski narodi zastupljeni u procesima donošenja odluka i da li su zadovoljni odlukama njihovih političkih predstavnika. Novaković je istakla da su istraživanjem utvrdili da podaci o učešću manjina u procesima odlučivanja u Crnoj Gori ne postoje, već isključivo podaci o zastupljenosti manjina. Od participacije u donošenju odluka na najvišem nivou zavisi i učešće na nižim nivoima odlučivanja, dok političko učešće nije samo učešće u javnoj upravi, Vladi, Skupštini, već djelotvorno učešće u političkom životu počinje prvom inicijativom na lokalnom i državnom nivou, učešćem u javnim raspravama i redovnim konsultacijama sa političkim partijama i institucijama. Podaci pokazuju da je učešće manjina na svim nivoima nedovoljno. Skoro tri četvrtine ispitanika nikada nije učestvovalo u javnim konsultacijama ili javnim raspravama koje organizuje lokalna samouprava, a preko 80% ispitanika, pripadnika manjinskih naroda ne učestvuje na javnim raspravama koje organizuju ministarstva ili organi državne uprave. Ispitanici smatraju da se ostvaruje nedovoljna komunikacija i saradnja sa državnom i lokalnom upravom. S druge strane, pripadnici nacionalnih manjina su relativno zadovoljni zastupljenošću na mjestima donošenja odluka u lokalnoj i državnoj upravi. Takođe, oko dvije trećine pripadnika manjinskih naroda nije upoznato da postoji savjet njihove manjinske zajednice, dok više od polovine anketiranih nikada nije imalo komunikaciju sa savjetom, ali su istovremeno uglavnom zadovoljni kako savjeti zastupaju njihove interese. Kada je u pitanju komunikacija sa političkim partijama koje ih predstavljaju, skoro 70% ispitanika je izjavilo da ih partije ne konsultuju pri izradi programa, planova i strategija. Podaci pokazuju da nedostaje redovna komunikacija institucija koje zastupaju manjinska prava sa pripadnicima manjinskih naroda. Obezbeđenje djelotvornog učešća pripadnika manjinskih naroda u upravljanju državom i društvom je važan preduslov zaštite ostalih manjinskih prava. Odgovarajućom zastupljenošću u svim granama vlasti i učešćem u donošenju političkih odluka pripadnici manjinskih naroda i zajednica preuzeće dio odgovornosti kako za sopstveni razvoj i napredak, tako i za napredak Crne Gore.

Izvršna direktorica Centra za razvoj nevladinih organizacija smatra da je poseban i dodatan razlog za rad na ovom polju proces evropskih integracija Crne Gore i napominje da je koncept integracija bez asimilacije zapisan u brojnim dokumentima naše države. Integracija bez asimilacije, ali ne samo na papiru, nego i u realnosti uslov je pristupanja Evropskoj uniji i ispunjavanja obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Podsjetila je da je Evropska komisija u posljednjem Izvještaju za Crnu Goru ukazala na problem primjene Ustava i Zakona o manjinskim pravima i slobodama i ukazala na važnosti primjene srazmjerne zastupljenosti u javnom sektoru. Zaključila je da će bez pune integracije i ostvarivanja manjinskih prava svaki dalji napredak ka Evropskoj uniji biti ograničen.

Predstavnicu Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava Mirela Ramčilović je istakla da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u 2020. godini posredstvom javnog konkursa za zaštitu i promoviranje manjinskih prava odobrilo raspodjelu sredstava za 16 projekata nevladinih organizacija u ukupnom iznosu od 177.352,16 eura. Očekuje da će projekat „Novi dijalog za manjinska prava“ koji je podržan iznosom od 11.950 eura doprinijeti ostvarivanju jednog od ciljeva Strategije manjinske politike kojom se žele stvoriti uslovi za dalje obezbjeđivanje političkog predstavljanja i participacije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. Smatra da će projekat posredno doprinijeti implementaciji međunarodnih standarda u ovoj oblasti i mjera iz poglavlja 23-Pravosuđe i temeljna prava. Podsjetila je da je Ustav Crne Gore osnov za razvijanje politika zaštite nacionalnih manjina, jer u najširem smislu uređuje njihov položaj i štiti identitet i integritet. Ustav u članu 79 tačka 9 i 10 jemči pravo na autentičnu zastupljenost pripadnika manjina u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima čine znatan dio stanovništva, shodno principu afirmativne akcije. Takođe, Zakonom o izboru odbornika i poslanika na bliži način je definisana ustavna garancija manjinskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore. Smatra da će istraživanje koje će biti predstavljeno na Okruglom stolu poslužiti kao putokaz za dalje aktivnosti u oblasti manjinskih prava. Zaključila je da je Crna Gora uspostavila dobar normativni i institucionalni okvir za zaštitu prava i sloboda svih njenih građana i da je ostvareni napredak prepoznat od strane relevantnih međunarodnih partnera, ali i dalje ima prostora za napredak.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je istakao da u svom izlaganju želi skrenuti pažnju na određene nepravde koje se godinama sprovode nad srpskim narodom u Crnoj Gori. Očekuje da se u Crnoj Gori određeni odnosi i navike moraju promijeniti i sagledati realnost u kojoj živimo. Izrazio je nezadovoljstvo time što se u Istraživanju Srbi tretiraju kao manjinski narod u Crnoj Gori i istakao da je srpski narod stvarao Crnu Goru kroz vjekove i da su najveće ličnosti Crne Gore bili Srbi. Na srpskom jeziku napisana su najveća djela književnosti u Crnoj Gori, a tim jezikom i danas govori najveći broj građana Crne Gore. Iako srpskim jezikom govori većina građana Crne Gore, isti je „protjeran“ na poziciju jezika u službenoj upotrebi, što je kasnije dobilo implikacije u obrazovnom sistemu odakle su protjerani srpski pisci. Naglasio je da su Srbi u Crnoj Gori najstariji konstitutivni narod i oni moraju biti ravnopravni, što u prethodnom periodu nije ostvareno. Smatra da je srpski narod u borbi za ostvarivanje svojih prava usled višegodišnje segregacije i diskriminacije morao pronalaziti razne načine, pa je tako formiran i Srpski nacionalni savjet iako nijesu manjinski narod. Mišljenja je da je bivša vlast srpski narod decenijama tretirala kao građane drugog reda i da se potrudila da Ustav ne prepozna ko su manjinski narodi u Crnoj Gori, nego se taj pojam zloupotrebljava u političke svrhe. Svega 5% zaposlenih u javnoj upravi su Srbi iako čine oko 30% stanovništva u Crnoj Gori. Srpski narod je dominantno zaslužan i za rezultate parlamentarnih izbora od 30. avgusta 2020. godine nakon kojih su otvorene mogućnosti da se u Crnoj Gori razgovara o ravnopravnosti. Vjeruje da dolaze vremena pomirenja u Crnoj Gori kada se niko neće tretirati kao građanin drugog reda. Po njegovom mišljenju polazna osnova istraživanja je pogrešna zbog čega ne želi da komentariše rezultate.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je saopštio da je institucija Zaštitnika zahvalna na ovom istraživanju koje sadrži i određene kontroverzne podatke. Naglasio je da mandat Zaštitnika nije da utvrđuje ko su manjine u Crnoj Gori. Zaštitnik pokušava dati doprinos smirivanju tenzija u Crnoj Gori, o čemu govore i posjete Pljevljima i Nikšiću gdje su zabilježene tenzije, kao i medijska obraćanja javnosti povodom sličnih situacija. Po pitanju rezultata istraživanja, saopštio je da su zatečeni ocjenom da je javnosti malo poznat rad institucije Zaštitnika, jer mediji na dnevnoj osnovi prenose informacije o radu Zaštitnika. Zaštitnik je saopštio da su imali korektan odnos sa predstavnicima svih manjinskih savjeta i da prilikom izrade Izvještaja o radu Zaštitnika zahtijevaju od savjeta da im dostave njihove ocjene stanja po pitanju zaštite i ostvarivanja manjinskih prava. U 2020. godini Zaštitnik je postupao u 19 predmeta zbog diskriminacije po osnovu nacionalne pripadnosti. Podsjetio je da unutar samih manjina u Crnoj Gori postoje određena neslaganja po pitanju njihovog položaja. U nizu empirijskih istraživanja ukazuje se na postojanje etničke distance u Crnoj Gori, ali to pitanje sada su potencirali i savjeti manjinskih naroda. Podsjetio je da Zaštitnik godinama ukazuje na potrebu obezbjeđivanja zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda u državnoj i lokalnoj upravi, a novi Zakon o državnim službenicima i namještenicima ne sadrži tu odredbu, što po mišljenju Zaštitnika nije dobro. O ugroženosti i diskriminaciji Srba govori se dugi niz godina, ali sada se slično dešava sa pripadnicima drugih manjina. Zaštitnik je zaključio da se bez ekonomskog snaženja područja u kojima žive pripadnici manjinskih naroda teško možemo očekivati napredak u njihovom životu.

Nakon uvodnih obraćanja predstavljeni su rezultati Istraživanja, koje je sprovela Agencija „Damar“. Njime je obuhvaćen 1.001 ispitanik među građanima Crne Gore koji se nacionalno izjašnjavaju kao: Srbi, Bošnjaci, Muslimani, Albanci, Hrvati i Romi u 11 opština: Podgorica, Tuzi, Nikšić, Kotor, Pljevlja, Tivat, Ulcinj, Herceg Novi, Bijelo Polje, Berane i Rožaje. Predstavljeni su ključni rezultati koji se tiču mišljenja predstavnika manjinskih naroda u vezi sa:

- radom institucija na državnom i lokalnom nivou i uvažavanjem interesa manjinskih naroda prilikom donošenja važnih odluka;

- učešćem pripadnika manjinskih naroda u javnim konsultacijama i raspravama koje organizuju državna i lokalna samouprava;
- komunikacijom pripadnika manjinskih naroda sa organima na državnom i lokalnom nivou i razumijevanjem njihovih potreba od strane organa vlasti;
- zastupljenošću pripadnika nacionalnih zajednica na mjestima donošenja odluka na državnom i lokalnom nivou;
- informisanjem o postojanju i radu savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava;
- predstavljanjem manjinskih nacionalnih interesa od strane političkih partija;
- izvještavanjem nacionalnog javnog i lokalnih servisa o pitanjima važnim za manjinske narode i
- zadovoljstvom radom institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

U diskusiji su učestvovali predstavnici Vlade Crne Gore, Skupštine Crne Gore, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, lokalnih samouprava, savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina, političkih partija i nevladinih organizacija.

Predsjednik Stranke pravde i pomirenja Hazbija Kalač je ukazao da su nadležnom Ministarstvu uputili inicijativu kojom su zatražili preispitivanje načina izbora novih članova savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i postavili pitanje da li izbor članova savjeta može da sprovede stari sastav savjeta ili izbor treba da bude u nadležnosti Ministarstva, na šta nijesu dobili odgovor. Uvidjevši velike zloupotrebe u prethodnom radu Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori, inicijativom su tražili izmjenu postojećeg zakonodavstva kako bi se preciznije definisao proces izbora članova savjeta nacionalnih manjina i smanjilo učešće članova političkih partija koji su po funkciji u savjetima. Mišljenja je da je način izbora članova savjeta po funkciji, kako je to definisano postojećim zakonodavstvom, ne služi interesima manjinskih zajednica.

Predsjednik Savjeta Muslimanskog naroda Crne Gore Sabrija Vulić kritikovao je metodologiju istraživanja, jer nije obuhvaćena opština Bar koja predstavlja multikulturalni centar sa najvećim procentom onih koji se izjašnjavaju kao Muslimani. Istraživanje smatra nonsensom, a podatke "čudnim", jer se rad Muslimanskog savjeta bolje ocjenjuje u pojedinim opštinama u kojima nijesu imali aktivnosti, nego u onima u kojima jesu. Vulić je u odgovoru na izlaganje predsjednika Odbora Vučurovića ukazao da je kao Musliman vezan za Crnu Goru isto toliko koliko i on i da Crna Gora pripada svima. Kritikovao je medije koji se u vezi sa pitanjima koja se tiču nacionalnih zajednica obraćaju političkim partijama za mišljenje, a ne nacionalnim savjetima. Takođe, kritikovao je odabir ispitanika, navodeći da u anketi nije učestvovalo nijedno zaposleno lice, kao i to što su u istraživanju prikazani rezultati o radu političkih predstavnika Muslimana u Skupštini, ukazujući da taj manjinski narod nema autohtone političke predstavnike u ovoj instituciji. Zamolio je da se ti podaci izbrišu kako se njihovi korisnici ne bi dovodili u zabludu.

Na njegovo izlaganje reagovao je predstavnik istraživačke Agencije "Damar" demantujući tvrdnje da istraživanje nije obuhvatilo zaposlena lica i ukazujući da istraživanje pokazuje percepciju Muslimanskog naroda o njihovim političkim predstavnicima.

Predstavnik opštine Mojkovac je reagovao na izlaganje predsjednika Odbora Vučurovića navodeći da je crnogorski narod ugrožen u svojoj državi zbog tolerancije, toplote i duše koju Crnogorci imaju. Upitao je kako je moguće voditi dijalog ako predsjednik skupštinskog Odbora šalje prethodno saopštene poruke. Izlaganje predsjednika Odbora ga je i lično ranilo, jer je zbog slične retorike izgubio brata na svoje oči. Poručio mu je da ne prijete crnogorskom narodu da će morati da se navikava na novu realnost, niti da ih uči kako treba da žive u svojoj kući, na šta mu je predsjednik Odbora odgovorio da ga je pogrešno razumio i da je mislio da ćemo svi morati da se naviknemo na činjenicu da je i srpski narod ravnopravan sa svim ostalim narodima.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković ukazao je da su tenzije u društvu produkt političkih i drugih prilika. Ombudsman nema želju da se miješa u rad nacionalnih savjeta, iako se to traži od njega. Jedni tvrde da je bolje putem elektorskih izbora utvrditi članove nacionalnih savjeta, dok drugi tvrde da je bolje da oni koji su dobili povjerenje na određenim funkcijama budu izabrani za članove savjeta, zbog čega smatra da je između te dvije opcije potrebno pronaći neki funkcionalni model. Lično mu se ne dopadaju rezultati istraživanja, ali je poručio da će ga isti natjerati da se zapita zašto su takvi i šta može tim povodom biti urađeno u narednom periodu.

Član Odbora Genci Nimanbegu ukazao je da pozitivne ocjene albanskog naroda predstavljene u istraživanju ne reflektuju zadovoljstvo stanjem u crnogorskom društvu, već taj narod ne želi da se unize dosadašnja postignuća. Prema njegovom mišljenju, albanski narod nema ni jednog predstavnika u Vladi. Ocijenio je da se prema izlaganju predsjednika Odbora može zaključiti da se predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore lažno predstavio kao manjina, osnovao savjet i uzeo veliki novac od onih koji se zaista osjećaju kao manjinski narod u Crnoj Gori. Složio se sa konstatacijom Zaštitnika da se treba fokusirati na govor mržnje, dodajući da je njegov nedavni nastup na albanskom jeziku u Skupštini Crne Gore izazvao negativne reakcije i govor mržnje na društvenim mrežama. Osvrnuo se na inicijativu za promjenu načina

izbora članova nacionalnih savjeta, ukazujući da to u ovom trenutku nije mudro, jer bi moglo stvoriti nove međunacionalne podjele.

Predstavnik Opštine Bar Naser Kraja izrazio je žaljenje što opština Bar nije bila predmet istraživanja. Ukazao je da je primjeren trend iseljavanja albanske manjine iz ove opštine zbog ekonomskih prilika i nedostatka slobodnih radnih mjesta.

Direktor Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore Salko Luboder zamjerio je što Centar nije bio predmet istraživanja koje je prezentovano na Okruglom stolu, naglašavajući da je u toku dosadašnjeg rada Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore dao vidljiv doprinos unapređenju manjinskih prava u oblasti kulture i afirmaciji manjinskih prava. Ukazao je da je Centar vrlo relevantan subjekat u kreiranju manjinskih politika. Ova ustanova ima značajan institucionalni kapacitet za unapređenje kulture manjina i afirmaciju multikulturalizma, što su neophodni uslovi za podizanje nivoa društvene kohezije crnogorskog društva. Apelovao je da je u narednom periodu neophodna značajnija materijalna i tehnička podrška od strane države, ali i drugih subjekata koji prepoznaju značaj ove ustanove.

Predstavnik Opštine Andrijevica ukazao je da bi kao dio populacije srpskog naroda mogao dosta toga da kaže o diskriminaciji koju je ovaj narod pretrpio u prošlosti. Istakao je da se rješenje problema diskriminacije ogleda u ponovnoj kategorizaciji fakulteta i ocjenio da treba zapošljavati samo ljude sa kvalitetnim obrazovanjem, jer će u suprotnom postojati problemi.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda mr Siniša Bjeković ukazao je da nije dovoljno samo imati znanje, već je pored toga veoma važna i klima u kojoj se ono plasira, kao i sposobnost da se znanje primjeni. Ukazao je da je ponosan jer je za vrijeme svoga rada u Instituciji imao priliku da obuči četiri do pet osoba koje su referentni za pitanja u svojim oblastima.

Predstavnik Stranke pravde i pomirenja Almir Muratović upitao je predsjednika Odbora Vučurovića da li tokom narednog popisa planira da ispravi nepravdu koja je planski učinjena prema Bošnjacima narodu u Crnoj Gori tokom prošlog popisa zbog načina izgleda rubrike kod pitanja o etničkoj pripadnosti.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je odgovorio da popis stanovništva nije u njegovoj nadležnosti. Slaže se da se oko 20% stanovništva Crne Gore vjerski posmatrano izjašnjavaju kao pripadnici Islamske vjeroispovijesti odnosno Muslimani, ali je takođe činjenica da je postojala podjela u nacionalnom smislu na Bošnjake i Muslimane. Smatra da je to više pitanje dijaloga između ova dva naroda, ali je istakao da će pomoći koliko to bude moguće, jer je svima u interesu da naredni popis ne bude falsifikovan.

Predstavnik Opštine Tuzi ukazao je da ova Opština ima problem sa utvrđivanjem opštinskih granica sa Opštinom Podgorica. Naveo je da Opština Podgorica jednostavno ne želi da se taj proces završi. Ukazao je da druge opštine koje su skorije formirane u Crnoj Gori nijesu imali slične probleme, poput Opštine Petnjica ili Gusinje. Naveo je da predstavnici Opštine Tuzi nijesu prekoračili pravo na mirno okupljanje tokom nedavnih protesta, jer su na potpuno legitiman način izrazili svoje mišljenje.

Predstavnik istraživačke Agencije "Damar" ukazao je da je istraživanje rađeno na nivou cijele Crne Gore, što znači da je mnogo preciznije ako se cjelokupno posmatra i da su veća odstupanja od tačnosti kada se rezultati posmatraju pojedinačno po opštinama. Objasnio je da podaci koji bi se prikupili iz Opštine Bar, ili bilo koje druge opštine koja nije obuhvaćena istraživanjem, ne bi imali značajniji uticaj na krajnje rezultate.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović